MIHAIL CALMÎCU

SUB SEMNUL HANGERULUI

29

CLUBUL TEMERARILOR

MIHAIL CALMÎCU

SUB SEMNUL HANGERULUI

Volumul 1

Colecția
CLUBUL TEMERARILOR
NR.29

virtual-project.eu

București - 1967
EDITURA TINERETULUI
Redactor responsabil:
IORDANA URECHE
Tehnoredactor:
GABRIELA ILIOPOLOS
Coperta de
IONESCU DUMITRU

•

În bătaia lunii, șleaul șerpuia printre miriști, aburcând lin dealurile și prăpăstuindu-se tot atât de lin în văiugile năpădite de iarbă și tufărișuri.

Încordat în scări, cu trupul lăsat pe coama fugarului, un băietan de vreo cincisprezece ani întorcea din când în când capul îndărăt ca să-și cumpănească sorții scăpării. Fugise de-a-ncălare de la conacul stăpânului său, după o bătaie soră cu moartea. Îi țineau urma trei arnăuți[1] de-ai boierului. Întorcând iarăși de la o vreme capul, fugarul își dădu seama că norocul începe să tragă de partea urmăritorilor, care aveau cai mai abrași[2] și mai multă pricepere în stăpânirea și îndemnarea lor. Distanța până la ei se scurta văzând cu ochii, în vreme ce puterile roibului său scădeau cu repeziciune. Străbătuse, după socoteala lui, vreo cincisprezece vrâste și mai avea, după aceeași socoteală, vreo cinci înainte, până a ajunge la acel codru care se cheamă al Ciurei, unde se spunea că hălăduiau oameni mai slobozi decât păsările cerului. La ei năzuia el să ajungă…

Vreo sută de pași îl mai despărțeau acum de urmăritori. Privi înainte. Dealurile rămăseseră în urmă, făcând loc unei câmpii oable[3] la capătul căreia se ițea marginea întunecată a unui codru. Își sfichiui cu năduf fugarul. Acesta icnea, fornăind și împrăștiind bală. Se ridică și mai mult în scări, cercând a-l ușura de greutate și lăsându-și obrazul în bătaia usturătoare a coamei.

•

În vremea asta, la acea margine întunecată de pădure își făceau obișnuita lor pândă doi codreni[4] armați cu durde[5], pistoale și hangere[6]. Stăteau de-a-ncălare, sub pologul[7] rotat al unui tufan, scrutând depărtările. Nu peste multă vreme urechea prinse tropot de copită, iar ochiul desluși umbrele a patru călăreți gonind pe sub lună…

---

[1] Arnăut – soldat mercenar (de origine albaneză) angajat în garda domnească din țările române. Din turcă, ARNAVUD.

[2] Referitori la cai – nărăvași. Din turcă, ABRAȘ.

[3] Oable – care se prezintă ca o linie dreaptă, neted, plan, fără cotituri.

[4] Codrean – care aparține codrului, pădurar, pădurean.

[5] Durdă – sâneață, flintă, pușcă.

[6] Hanger – pumnal mare, încovoiat. Din turcă, HANCER.

[7] Polog – acoperitoare, baldachin sau mănunchi de fân sau grâu. Din rusă, POLOG.

— Ian te uită, pe cine-or fi urmărind arnăuții cu atâta înverșunare? grăi unul din ei, întorcând a mirare capul spre soțul său, care călărea un cal pag[8], cu coamă lungă și nările-n vânt.

— Se pare că-i un băietan, răspunse acesta. O fi de la vreo curte boierească. Da’ ce poznă o fi făcut?

Celălalt n-avu timp să-i răspundă, căci dinspre șleau trosni o împușcătură. O slobozise unul din cei trei urmăritori asupra călărețului din față.

— Nu l-o pălit! grăi primul haiduc, privindu-și cu neliniște tovarășul.

— Da’ o să-l pălească numaidecât, că-s puși pe omor după cum văd, răspunse tot atât de neliniștit acesta, trăgând către el dârlogii. Frică li-i să nu le scape în codru și vor să-l dea gata. Eu aș zice să-i dăm o mână de ajutor băietului, că-i păcat de tinerețele lui...

— Așa zic și eu, că dreptatea și obida tot de partea lui trebuie să fie. Haide!

Punând mâna pe pistoale și împintenându-și fugarii, haiducii o porniră cu repeziciune către șleau, tăind de-a curmezișul calea celor patru călăreți. Dar în clipa următoare același arnăut ridică iarăși pistolul, stupind foc. De data asta plumbul nu-și greși ținta: lovit, călărețul din față se înălță în scări și, apucându-se cu mâinile de ceafă, se rostogoli de pe cal în șanțul de la marginea drumului.

Dar arnăuții nu apucară să descalece. Cât ai bate din palme, cei doi haiduci erau asupra lor. Chitindu-l pe ucigaș, unul dintre ei îl prăvăli cu un foc la pământ, apoi atât el, cât și celălalt traseră hangerele. Luați pe nepusă masă și bănuind cam cu cine au a face într-acest miez de noapte, arnăuții își răsuciră în loc fugarii și o luară la sănătoasa. Haiducii întoarseră caii și descălecară la grabă lângă cel lovit. Băietanul zăcea nemișcat pe fundul șanțului.

— Amărâtul de el, zise cu năduf cel care-l chitise pe ucigaș, îngenunchind lângă băiat și ridicându-i capul. La moalele capului l-o lovit! Tâlharii! Apoi, privindu-l neliniștit pe tovarășul său, întrebă: Oare o mai fi trăind?

Acesta se aplecă la rându-i, își lipi urechea de pieptul băiatului în dreptul inimii, după care, ridicând către soțul său ochii înseninați dintr-o dată, zise:

---

[8] Pag – cal (sau, rar, alt animal) negru sau roșcat cu pete albe. Din slavonă, PĔGŬ.

— Trăiește!

Zicând acestea, își smulse mâneca cămășii, legă cu ea strâns capul rănitului și se uită cu înțeles în ochii celuilalt.

— Să-l luăm cu noi, poate o mai avea zile, amărâtul de el…

•

Era prin anul Domnului 1631, la vreo șapte ani după întâmplarea de mai sus. La curțile domnești din Ieși, într-una din frumoasele săli ale palatului, se întinsese mare zaiafet, prilejuit de reînturnarea pe tronul Moldovei a lui Alexandru Vodă Iliaș, trimis de Poarta suzerană în locul lui Alexandru Radu. Masa gemea sub felurimea bucatelor și a tacâmurilor scumpe, asupra cărora băteau smerite mătănii vreo două duzini de bărbi de toate mărimile, înconjurate de zeci de idiclii[9] și cepaele, care împleau pocalele și înlocuiau blidurile golite cu altele vârfuite și dichisite cu grijă de meșterii bucătari.

Când zvonul de glasuri se mai domoli, logofătul Neghinuță, carele ședea în stânga domnului, ridică pocalul și cuvântă astfel către domn și meseni:

— Să ne trăiești, doamne și bine ai venit pe aceste mănoase plaiuri moldovenești, pe care, ne învrednicim a crede, ai să le ocârmuiești cu aceeași înțelepciune și dragoste precum le-ai mai ocârmuit înainte, în prima ta domnie.

Aici vodă dete din cap cu smerenie, iar cuvântătorul, după ce aruncă o privire plină de înțelesuri acelor bărbi slăvite din jurul domniei-sale, urmă:

— Și ne mai învrednicim a crede, doamne, că n-ai să uiți nici de prea-smeritele slugi ale tale adunate la aiastă masă, care te-au slujit cu credință și supunere atât în zile bune, cât și în cele rele.

La aceste cuvinte, mesenii suspinară cu frunțile plecate, unii mai tineri dându-și coate pe furiș și cătând cu înțelegere în ochii măriei sale.

Domnul înălță pocalul recunoștinței, îl deșertă și grăi astfel:

— Vă mulțămesc, boieri dumneavoastră, pentru aieste urări de bine pe care mi le aduceți, cum și pentru credința ce mi-ați arătat-o în năprasnele prin care am trecut. Acum că am putut, cu ajutorul vostru, îndupleca Înalta Poartă să mă trimeată la locul ce mi se cuvine, mă voi strădui din răsputeri să nu dezmint așteptările voastre. Dar înainte de asta, urmă a zice vodă, se

---

[9] Slujitor (cu rang inferior) la curtea domnească.

cuvine să curățim țara de acei care ne voiesc răul, de neprietenii noștri. Am auzit de unul, vornicul Lupul Vasile, boier de neam, care umblă cu vorbe și felurite scorneli ca să răzvrătească norodul împotriva me și a voastră.

— Drept ai grăit, mărita ta, ridică fruntea Baptiste Veleli, sfetnic de mare taină al măriei sale. Vornicul ista o trimis la Poartă, la Stambul, o solie alcătuită din boieri moldoveni pentru a se pune împotriva venirii tale în țară. Spuneau cum că norodul i-ar fi împuternicit să grăiască în numele lui. Da' bine că am aflat la vreme de aiastă uneltire și am știut a pune vorbă și cele de cuviință acolo unde era nevoie, așa încât o fost poftit să se întoarcă frumușel, cu buzăle umflate, pe drumul care i-o adus.

— E un om tare primejdios, doamne, vornicul ista, suspină către măria sa și logofătul Neghinuță. I-o spune și numele: Lupu, adică. Îl cunosc eu bine! Mai are doi prietini buni întru uneltiri: bătrânul boier Buhuș și hatmanul[10] Săvin. Cică îmblă tustrei din sat în sat și tulbură norodul…

Aici logofătul tăcu, căci domnul și stăpânul ridică dreapta și cu obrazul întunecat dintr-o dată, cu ochii scăpărători spuse:

— După cele pătimite în prima noastră domnie, nu mai avem dreptul de a șovăi într-asemenea împrejurare. Vrăjmașul trebuiește lovit de-ndată și fără cruțare, ca să nu aibă vreme să te lovească el.

— Așa este, doamne, încuviințară mesenii în cor, clătinându-și bărbile.

Măria sa întoarse capul către soțul său din stânga, spunându-i cu aceeași scăpărare în ochi și cu același glas care nu mai răbda zăbavă:

— De aceea, logofete Neghinuță, fiind domnia ta om în care mi-am pus întotdeauna nădejdea, am a-ți da o poruncă pe care să mi-o duci la împlinire. În satul Voineștilor, taman prin locurile pe unde am auzit eu că îmblă Vasile Lupu ista, am un om al meu, pe care prea bine îl cunoașteți și domniile voastre. Este vorba de logofătul Negrilă, boier credincios nouă, care o arătat întotdeauna multă osârdie în toate câte l-am rugat a face pentru noi. El are destui oameni la îndemână ce ne pot scăpa cu

[10] Hatman – (În evul mediu) 1. Boier de divan în Moldova, care era însărcinat de domn cu comanda întregii oștiri, având în același timp și funcția de pârcălab și portar al Sucevei; mare spătar; titlu purtat de acest boier. 2. Titlu purtat de marii comandanți ai oștilor polone și ai celor căzăcești (ataman); persoană având acest titlu. – Din poloneză, HETMAN.

ușurință de pacostea asta de boieri. Ai să iei de la cămănărie[11] cinci sute de galbeni și ai să i-i duci lui Negrilă. La prețul ista s-or găsi mulți ahotnici[12] care să-i aducă vii ori morți pe cei trei înaintea noastră. Mâine, cum s-o crăpa de ziuă, pleci la drum fără zăbavă! Înțălesu-m-ai?

— Înțăles, măria ta! icni boierul. Oi face întocmai…

•

La o margine de pădure, în dreptul șleaului celui mare al Ieșilor, stătea de pândă un pâlc de călăreți. Erau cinci la număr, oameni trecuți de prima tinerețe, unii din ei având tâmplele sure și obrazurile scorțoase, tăbăcite de arșițe și vânt. Unul singur, încălecat pe un harmăsar alb, cu șa și frâie țintare, cu pieptar lat, părea, pe lângă ei, din cale afară de tânăr. Pletele lui castanii răsfirate în șuvițe îi cădeau pe spate, dezvăluind un obraz oacheș, o frunte lată și niște ochi căprui plini de înfrigurare.

— Căpitane, spuse într-un târziu unul dintre călăreți, arătând cu brațul în zare, văd un rădvan boieresc venind într-acoace!

— Îl văd și eu, Gâtlane, răspunse tânărul, înălțându-se în scări și ducând mâna streașină la ochi.

— Și mă cuprinde mirarea, urmă același călăreț, ridicând din umeri: ce pasăre o fi călătorind la vremea asta fără să-i pese de ereți și hultani?

Tânărul zâmbi:

— Nu-i pasă, că știe să-și păzească bunătatea de pene. Ian uitați-vă ce de flintulițe ghintuite o însoțesc!

Într-adevăr, rădvanul care apăruse în depărtare și acum se apropia cu repeziciune avea înhămați la el patru cai în falet, cu doi arnăuți armați călare pe perechea din față, purtând haine albe de aba împodobite cu fireturi negre, iar în spate șase arnăuți călări, armați și ei până-n dinți.

— Mă bate gândul, glăsui un alt călăreț, care se afla în dreapta celui tânăr, că trebuie să fie vreun dreptcredincios de-al lui Alexandru Vodă fanariotul și că treaba la care o pornit nu rabdă zăbavă.

— Așa trebuie să fie, măi Dobre, spuse căpitanul, strunindu-și harmăsarul, care prinse a se foi sub el.

---

[11] Cămănărie – Visterie.

[12] Ahotnic – Regionalism. Dornic, lacom, pasionat pentru cineva sau ceva. – Din rusă, OHOTNIK.

— Dacă-i dintr-aiștia, apoi nu se poate să nu aibă asupra lui câteva punguțe cu gălbenași, grăi Gâtlan. După care, răsucindu-și în sus sfârcul mustății, clipi șmecherește și întrebă: Ce zici, căpitane, le dăm bинеțe?

Tânărul zâmbi, apoi spuse:

— Nici că se cade altfel! O așa luminată față boierească cum e asta ar putea chiar să se supere dacă n-o bagi în samă.

Călăreții râseră, apoi, la un semn al tânărului, o porniră vijelios la vale, chiuind și pocnind din pistoale. Văzându-i, surugiii prinseră a biciui cu strășnicie telegarii, punându-i în galop, iar arnăuții, împresurând rădvanul, traseră pistoalele din sileafuri[13], slobozindu-le în năvălitori. Dar niciunul dintre aceștia nu se clinti din șa. Aplecați asupra coamelor, cu hangerele scăpărând în mână, codrenii veneau într-o întinsoare asupra lor pe amândouă laturi ale drumului. Ajungând din urmă rădvanul, căpitanul cel tânăr, împreună cu doi din soții săi, Gâtlan și Dobre, se păliră în săbii cu arnăuții, în vreme ce ceilalți doi haiduci picară în coastele surugiilor de pe perechea de telegari înaintași. Nedându-le răgaz să-și tragă pistoalele de la brâu, aceștia îi înșfăcară de mijloc și, săltându-i din șa, îi azvârliră în șanțurile drumului, după care isprăvă apucară căpestrele înaintașilor, oprindu-i în loc. În dreptul rădvanului lupta era aprigă. Văzând că-s în număr mai mare decât codrenii și că se arată putință de izbândă, cei șase slujitori ai măriei sale se prăvăliră cu iataganele asupra lor, împresurându-i din toate părțile și îngrămădindu-i la mijloc. Dar hangerele, deși fiecare din ele avea de ținut piept la două iatagane, păreau a nu se înspăimânta de loc. Și asta pentru că le veniră în ajutor durdele. Ținând durda de țeavă în mâna stângă și mânuind-o în chip de măciucă și scut împotriva unuia din oțele, codrenii își arătau cu dreapta întregul meșteșug al armelor. Înălțați în scări și ajutorați de istețele lor dobitoace, care, deși nestrunite de dârlogi, păreau că înțeleg gândurile stăpânului până în cele mai adânci tainițe ale lui, ei veneau pas cu pas asupra arnăuților, râzând diavolește și dând strigăte de ocară și batjocură, dintr-acelea care-l fac pe om să vadă roșu dinaintea ochilor și să-și piardă, astfel, capul, arma de care are cea mai mare trebuință într-o asemenea împrejurare.

---

[13] Sileaf – Brâu lat în care se purtau înfipte diferite arme. Din turcă, SILAH (armă).

În vremea asta, pasărea care se călătorea în rădvan încremenise între pernele acestuia, mișcând doar capul într-o parte și alta, ca să vadă de partea cui se arată semnele izbândei. La început, când arnăuții prinseră a-i înghesui pe codreni între piepturile cailor, boierul slobozise chiar un suspin de ușurare și pusese mâna pe iataganul ce-l avea alături, zicându-și că numaidecât se va ivi prilejul să se arate și el la lumina soarelui întru toată strălucirea bărbăției sale, dar curând mâna dumnealui își slăbi strânsoarea pe mănunchiul acestuia și buza de jos prinse a-i tremura. Căci iată ce se întâmpla afară: cel mai tânăr dintre lotri, călare pe harmăsar alb, și care părea a fi căpitanul lor, înaintând asupra celor doi oameni ai măriei sale, îl chiti pe neașteptate pe unul, dintr-o parte, cu patul durdei, prăvălindu-l din șa, apoi întoarse asupra celuilalt amândouă armele. Deși hangerul îi fulgeră în câteva rânduri pe sub gâtița acestuia, tot durda fu ceea care-l scapă pe om de griji. Pocnit în țuguiul cușmei, vrednicul slujitor al măriei sale se bălăbăni în șa, apoi se prăpăstui pe-o lăture, venind domol spre tovarășul său din colbul drumului, ca să-l întrebe de sănătate. După care ispravă, căpitanul cel tânăr se întoarse într-ajutorul celor doi soți ai săi. La drept vorbind, aceștia nu prea aveau nevoie de el: fiecare din ei rămăsese a se măsura creștinește cu un singur vrăjmaș, căci părechile lor, cu mădularele și scăfârliile betegite de durde, strigau de acuma aman[14], târându-se de-a bușilea prin colbul drumului. Un sughiț cumplit îl apucă pe boier când îi văzu și pe cei doi surugii ai săi venind pihotași[15], cu mâinile legate la spate, înghiontiți din urmă de durdele codrenilor care opriseră rădvanul.

Încredințându-și sufletul celui de sus și zicându-și că-i păcat de tinerețele lui, care nu se vor mai bucura de lumina soarelui și de mila slăvitului său stăpân, logofătul Neghinuță, căci el și nimeni altul era pasărea cu pricina, ascunse în pripă, sub perne, pacostea de iatagan și rămase stană, cu ochii ațintiți înainte, ascultându-și bătăile surde ale inimii și trăgând cu urechea la cele câteva clinchete de săbii, care se mai auzeau din ce în ce mai slab de afară. În cele din urmă conteniră și ele. Nu trecu multă vreme și în urechea ciulită până la durere a vajnicului

[14] Aman – Îndurare! Iertare! A zice *aman* – a cere iertare.

[15] Pihotaș – 1. infanterist, pedestru, pedestraș. 2. cal înaintaș.

călător bubui un râs ce-l furnică din cap până-n picioare, apoi auzi scârțâitul ușiței rădvanului și un glas de tunet zicând:

— Să ne trăiești, boierule! Ia poftește matale de-ți mai dezmorțește picioarele pe-afară, că prea au ostenit de-atâta drum!

•

Pentru mama Safta, chelăreasa[16], ca și pentru toate muierile din rândul slujitorimii conacului din satul Voineștilor, îndârjirile Radei față de tot ce se arăta chip de bărbat erau de neînțeles.

— Nu-i în toate mințile fata asta! zicea chelăreasa către urechile care aveau răbdarea și răgazul s-o asculte. Frumoasă este, cum nu se află alta prin partea locului, isteață așijderea – că dacă ți-o întoarce ea vorba, pe loc te apucă sughițu' – da' cum dă cu ochii de-un bărbat, parcă l-ar vedea pe Satana. Curat pisică sălbatică se face! Să ți-o spuie flăcăii din sat, să ți-o spună vătaful Ionuț, care după ce și-a făcut vânt într-o sară în ietăcuțul ei, că prea i se perpelise inima de jarul aistor ochi albaștri, o ieșit ca din pușcă de-acolo, ca să-și oblojească după aceea vreo săptămână și mai bine frumusețea de obraz cu tot feliul de alifii, că tărcat l-o făcut drăcoaica. De încercănat ce era, semăna la ochi cu harmăsarul cel abraș, de la droșca boierului, căruia îi pune ochelari ca să n-o ieie razna pe laturea drumului. Și te cuprinde mirarea când te gândești: „Fată la douăzeci de ani bătuți pe muche...” Altele, la vârsta ei, îmblă cu câte doi plozi în cârcă și unul pus pe venire în tainița Domnului, câtă vreme ea tot de fetie se ține, de parcă mare bucurie o mai fi și asta. Dragă mi-i fata, că orfană și amărâtă s-o ridicat la curtea noastră; și m-am cercat eu a-i afla taina și oful de la inimioară. La început s-o spăriet și și-o scos ghearele ei de pisică sălbatică, da' tot luând-o eu cu binișoru și văzând ea că nu-i voiesc decât binele, o început a se da pe brazdă. Azi așa, mâne așa, până când într-o zi, podidind-o lacrămile, s-o hotărât a-mi spune. O ascultam, Doamne iartă-mă, da' de înțăles tot n-o puteam înțălăge, că pentru un om zdravăn la minte chiar că de neînțăles se arată o asemenea taină. Îmi zicea ea mie, da' tot printre lacrime și suspinuri, că drag i-o fost de copilă un băiet anume, unul Codruș, argat la curtea noastră, care și-o luat lumea în cap acum șapte ani, fugind către codrii Ciurei. Cu toate că arnăuții

---

[16] Chelăreasă – persoană care deținea cheile cămării sau pivniței și care administra proviziile unei gospodării boierești. Din slavonă, KELARŬ.

lui Negrilă al nostru, care s-o luat după el, se lăudau în gura mare că l-o pușcat, ea nu crede asta în ruptul capului. Zice că arnăuții se laudă de frica boierului, că prietinul ei o rămas teafăr și nevătămat. Da’ năcazul cel mare împotriva bărbaților taman de aici îi vine, că, zice ea, plecând, el s-o juruit dinaintea ei că are să vină în scurtă vreme să o ieie de la curte, că dragă-i este, da’ o uitat de ea, călcând cuvânt și făgăduință. Iată dar de ce nu are ea ochi să vază făptură bărbătească dinainte, că toți numai să minţească știu și să înșele. Pe unul l-o îndrăgit, pe acela l-o vrut, altul nu-i trebuie. Cap sec de muiere! Atâta pricepe el, atâta face…

Acestea toate le zicea cu mare năduf chelăreasa, dar, e drept, în taină mare și numai acelor muieri de care era încredințată că n-or duce vorba până la urechile boierului sau ale oamenilor lui de prin preajmă. Nu de alta, da’ o iubea pe fată și n-ar fi vrut pentru nimica în lume să mai pătimească și de la alții pentru fapta ei, că destul pătimește și așa amărâta, perpelindu-se în focul inimii sale. Și o iubea mama Safta pe Rada pentru că în afara de acest păcat, altele nu i-ar fi găsit, să le fi căutat cu lumânarea. Ajutoare mai de preț ca ea în multele treburi ale gospodăriei nici că și-ar fi visat vreodată. Toate le știe, toate le pridideşte fără îndemn, fără vorbă, și-i sfârâie călcâiele de mai mare dragul prin toate ungherele conacului. Parcă și mai inimoasă s-o arătat a fi din ziua când, murind tușă-sa, Catinca, l-o adus la grajduri, cu învoirea boierului, pe frățâne-su mai mic, Andrieș. Asta în locul zgripțuroiului care s-o dus de-a-ncălare, ducându-i deolaltă și mințile. Curat parcă-i mumă cu acest Andrieș al ei. Tot de dragul lui se zbate, toate lui i le cară, ca să nu ducă băietanul dorul dragostei și grijii părintești. Și-n foc s-ar azvârli pentru el. Da, multă râvnă și înverșunare e în fata asta! Iaca, cât ai bate din palme o și plămădit cogeamite covată cu aluat, o învelit-o cu un prosop curat și acuma așteaptă să crească stând pe scăunel alături, cu ochii ațintiți în gol, muncită de gânduri numai de ea știute. Frumoasă-i drăcoaica, bă-tu-o-ar norocul s-o bată! Păcat numa’ de tinerețele ei.

— Hei, Radă, mai lasă gândurile, că nu-s bune ele de nemica. Numai te veștejesc la chip și-ți macină sufletul.

— Le-aș lăsa, țață Safto, cu dragă inimă, da’ nu mă lasă ele!

— Tot la împielițat te gândești?

— Tot, țață Safto!

— Măi Radă, și dacă arnăuții aceia nu mințesc, cum zici tu, și l-o pușcat de moarte pe băietan? Prepune tu asta și răspunde-mi la întrebare!

— Nu pot prepune asta, țață Safto. Cu toate că l-am căutat, răscolind singură în vreo două rânduri tot codrul Ciurei și nu l-am găsit, deși i-am pus pe alții să-l caute, și nu l-au găsit, inima îmi spune că el trăiește și eu nu pot crede altminteri.

— Ptiu, stuchi-te-ar mâțele! dete din umeri, a ciudă, mama Safta chelăreasa, ridicându-se de la locul ei și ieșind din cuhnie[17] să mai vază și de alte treburi ale gospodăriei, pe care le plinesc slugile ei cele toante și leneșe.

•

Dacă cineva i-ar fi spus matahalei celei de arnăut cu mustața-n prepeleac, care făcea de strajă la poartă, că or să vină vremuri când slujitorimea cea amărâtă se va călători la rădvan[18] boieresc, iar boierii cei de neam, în anterie[19] și cealma[20], o vor păzi venind de-a-ncălare, șezând de-a-ndoaselea, voinicește în șa, fără de îndoială că l-ar fi stuchit drept între ochi, zicându-i că-i umblă mințile pe două cărări. Când însă văzu de-adevăratelea o asemenea istorie, știind el ca mințile îs la locul lor, neîncercate de ulcelele Satanei, mai întâi și întâi se ciupi bine, până când simți că-i dau lacrimile, dar cum nimic nu se clinti și nu se șterse din fața ochilor săi, îi holbă și mai tare și se năpusti să deschidă poarta acelei ciudate vedenii, care înainta la pas spre ea, venind dinspre șleau. Deschizând-o și făcându-și în grabă semnul crucii, omul mai dete și un răcnet năprasnic, la auzul căruia se mișcă întreaga ogradă, iar în cerdac apăru pe loc scăfârlia cheloasă a boierului și stăpânului curții.

— Ce este?! strigă năpustit acesta, dar văzând, la rându-i, vedenia, se slobozi de sus, de pe scări, dând iarăși strigare, ca la năvala tătarilor: Săriți, băieți, de-l dezlegați pe boier Neghinuță!

---

[17] Cuhnie – 1. Bucătărie. Bucătăria principală a mănăstirilor și cea de vară a gospodăriilor țărănești. 2. Clădire modestă; cameră sărăcăcioasă. Din ucraineană, KUHNJA.

[18] Rădvan – Trăsură de lux închisă, montată pe arcuri și trasă de mai mulți cai. Din rusă, pol., RYDVAN.

[19] Anteriu, anterie – Haină lungă purtată de preoții ortodocși; sutană. Haină lungă pe care o purtau în trecut boierii români și lăutarii. Din turcă, ANTERI.

[20] Cealma, cealmale – Turban. Din turcă, ÇALMA.

Apoi, după ce stârni tămbălăul, văzând îndeaproape nemaipomenita orânduială căzută pe capul aiestei lumi, întrebă cu glas mai domolit, scărpinându-și pătrarul de lună a nedumerire și spaimă:

— Da' ce s-o-ntâmplat, oameni buni, ce-ați pățit?

Cum nu se găsi nimeni să-i deie răspuns potrivit, căci mai speriată ca el părea slujitorimea adunată în rădvan și legată fedeleș de mâini și picioare, boier Negrilă se opri în fața logofătului Neghinuță, pe care oamenii lui îl depuseseră cu mare grijă și sfiiciune pe binecuvântatul pământ și acuma îl dezlegau cu osârdie. Logofătul, spre aceeași mare mirare a lui, nu contenea a se văicări și a blestăma de mama focului:

— Dar-ar boala-n ei! Mă spânzură! Pe cinstea me că mă spânzură! Să-mi sară ochii dacă nu mă spânzură!

— Cine să te spânzure, logofete? se îngrămădi spre el, săltând a nedumerire din umeri, stăpânul curții.

Neghinuță se uita la el chiondorâș, slobozind printre măsele:

— Ha!… Măria sa, cine altul?

— Da' pentru ce? Ce-ai făcut?!

— Eu am făcut? Alții o făcut, da' pe mine mă spânzură.

Stăpânul curții smuci iar din umeri:

— Care alții? Apoi dacă-i așa, să-i spânzure pe ei!

— Pe ei? se oțărî acesta. Lor o să le pună sare pe coadă, iară mie ștreangul de gât! Priceput-ai, logofete Negrilă?

Umerii acestuia se pleoștiră, mâinile se deteră în lături. Zise:

— Nu pricep nemica, logofete Neghinuță!

Neghinuță îl privi cu răutate. Zbucni:

— Nu pricepi, hai?! M-o prădat niște lotri, iaca! Acuma pricepi? Mi-o luat toți banii cămănăriei pe care ți-i aduceam din partea măriei sale pentru prinderea lui Vasile Lupul și a soților săi, bătrân boier Buhuș și hatmanul Săvin…

În afară de cei care-l pogorâseră pe Neghinuță din șa și-l sloboziseră din legături, iar acuma îi propteau în călcâie pe arnăuții și surugiii scoși din strâmtoarea rădvanului, o seamă de obrazuri apăruseră de prin heiuri[21] și dosuri, urmărind cu nespusă mirare cele ce se petreceau în ogradă. Printre ele se afla și obrazul oacheș cu cei doi ochi albaștri, care-i puseseră pe jar și îi vârâseră în belele pe dumnealui vătaf Ionuț și pe mulți alții. Acești ochi albaștri, cătând cu înfrigurare, văzură cum

[21] HEIURI – Dependințe, acareturi. Din maghiară, HELY (loc).

logofăția sa o ia pe cealantă la subsuoară, poftind-o cu plecăciune spre cerdac, iar urechile cele cu cerceluși auziră aceste vorbe de minune, după care se ciuliră numaidecât și mai mult:

— Nu cumva ai aflat cum îl cheamă pe căpitanul lotrilor care te-o prădat?

— D-apoi cum să nu, că mi-o spus chiar el: Codrean cică…

— Codreni îs toți, știut lucru, asta nu ne spune încă nemica. Numai că pe mine mă bate gândul că codreanul ista care ți-o ieșit înainte e unul pe toată Moldova. Am mai auzit de el. Cum arată la boiu?

— E unu' tânăr, cam de vreo douăzeci și ceva de ani să fie, nalt cât clopotnița și vânos la trup, cu plete castanii și frunte lată. Ochii îi are căprii, plini de înfrigurare…

— Aista trebuie să fie! Își are de la o vreme bârlogul, după cum se aude, prin codrul Bârnovei. Las' că aflăm noi toate cu de-amăruntul și-l dăm pe mâna gâdei. Da' ce boldești, măi Radă, ochii la noi de parcă am fi niște stahii? se întoarse boier Negrilă spre ușa cuhniei, prin dreptul căreia tocmai treceau. Ia du-te mai bine de adă un lighean cu apă, un sopon și un prosop curat, să se spele boieru' de la drum!

Ochii stătură a nu înțelege, obrazul oacheș asijderea. Și atunci glasul stăpânului tună a îndemn și supunere:

— Oare n-auzi?! Ori vrei să pun mâna pe harapnic!

Ochii și obrazul pieriră ca prin farmec, lăsând ușorii cuhniei văduviți de tot ce aveau ei mai frumos.

•

În odaia bogată, îmbrăcată în velințe[22] și covoare persiene scumpe, amirosind toată a busuioc, cei doi boieri țineau mare sfat de taină.

— Și zici că măria sa vrea să punem mâna pe Vasile Lupul și pe cei doi soți ai săi? întrebă boier Negrilă.

— Numaidecât, dete răspuns boier Neghinuță.

Boier Negrilă lăsă capul în piept. Stătu așa câteva clipe sub povara gândurilor, apoi îl înălță iar, cătând pe sub sprâncene în tainița sufletului acelui oaspe al său.

— Precum știi, începu el domol, măria sa mi-o arătat întotdeauna bun prieteșug și încredere. Asta mă îndeamnă să

---

[22] Velință – țesătură țărănească groasă de lână albă sau vărgată în diferite culori, de obicei împâslită la piuă, folosită ca pătură, cuvertură, covor etc.

fac tot ce mi-o sta în putere, chiar și fără banii aceia care o încăput în mâna lotrilor. Cu ei, de bun înțăles, treaba ar fi mers mai repede, da’ dacă nu-i, nu-i… Acum ochii domniei sale îl sfredeliră și mai mult pe mosafir: Trag nădejde că măria sa n-o uita a pune o vorbă bună în Divan și pentru mine când s-o isca prileju’… Nu-i chiar atât de ușor să-l prinzi pe Vasile Lupul, știut fiind că are norodu’ în spatele lui. Da’ am și eu oamenii mei de nădejde! În afară de asta, știu și pe unde se ascunde…

Aici, boier Negrilă cătă cu înțeles la oaspetele său, după care urmă:

— Până nu de mult s-o tot învârtit pe aici pe aproape, da’ de câtăva vreme am aflat că și-o făcut bârlog în satul Oșlobeni, pe lângă Peatra, în preajma conacului vornicului Lupul, tătâne-su. Acolo ține el sfat cu oamenii și pune la cale toate blăstămățiile. Oi repezi chiar mâne niște iscoade să vază cum stau lucrurile și, dacă le-o fi la îndemână, să-i facă sama. Cât despre lotrii care te-o prădat, am să răped tot mâne niște oameni la Ieși să deie de știre poterelor. Cu Codrean ista de care-mi spui isprăvim noi mai repede. Or să-l ieie ca din cofă din codrul Bârnovei, cu gălbanaș cu tăt…

Dincolo de ușă se auzi un hârșâit ca de pisică, ce-l făcu pe cuvântător să-și înghită vorba și să întoarcă, supărat, capul într-acolo. În aceeași clipă însă ușa se deschise și în prag apăru Rada, ducând într-o mână, sprijinit de șold, un lighean cu apă, iar în cealaltă un sopon și un prosop curat. Cei doi o fulgerară cu bănuială pe sub sprâncene, iar stăpânul dete poruncă cu glas năpustit:

— Pune ligheanul aici și vii pe urmă să-l iei… Atunci când te-oi chema eu!

•

O bucurie fără de margini sădiseră în sufletul Radei vorbele de taină ale celor doi boieri, la care trăsese cu urechea în două rânduri, dar mai cu osebire cele auzite din dosul ușii de la odaia stăpânului său, înainte de a intra ea cu ligheanul. Vestea venea de altminteri să întărească credința ei dintotdeauna, cum că Codruș trăiește, căci cine altul dacă nu el putea avea chipul zugrăvit de stârpitura ceia de boier, aburcată de codreni de-a-ndoaselea în șa, spre râsul și batjocura oamenilor? Deși trecuseră atâția ani din ziua în care tot ea îl sfătuise să fugă la codreni, vreme îndestulă pentru un om ca să uite până și pe

măiculița care l-a făcut, ochii lui căprui, plini de înfrigurare, arzând sub o frunte lată, cu șuvițe de păr castaniu căzute asupra-i, parcă îi vedea și acum înaintea ei... Ochii iștia ea nu-i putuse uita. Din ei izvorâse acel foc care-i perpelise inima de codană și care o muncea și azi, după atâta amar de vreme. Dar bucuria asta mare a ei veneau să o întunece aceleași semne de întrebare pe care și le punea ea ceas de ceas și noapte de noapte, făcând-o uneori să-l urască pe Codruș într-aceeași măsură în care îl iubea: de ce anume și-o călcat el jurământul făcut în ziua plecării, nevenind până acum să o ieie de aici? De ce nu-i dăduse până acum niciun semn de viață? Răspunsurile pe care și le dădea tot ea erau multe, dar niciunul din ele nu avea darul de a-i ogoi inima. Codruș, după cum se vede, nu arăta a fi un fricos și, prin urmare, nu putea prepune că nu vine la curte de teama arnăuților lui Negrilă sau a poterelor care își fac slujba la drumurile domniei. Oare nu vrea s-o primejduiască pe ea? Oare nu-l lasă oamenii lui să aducă muiere în tabără? Asta ar fi mai de crezare. Dar atunci de ce nu i-a dat măcar o veste despre el? Sau... o fi uitat-o de dragul altor ochi mai frumoși ca ai ei? Aceasta era cea mai dureroasă bănuială, care îi sângera inima și îi umplea ochii de lacrimi. Oricum ar fi, o hotărâre trebuia luată numaidecât, căci acum nu mai era vorba numai de semnele ei de întrebare și de prima și marea ei dragoste pusă la grele încercări. Din cele auzite la sfatul de taină al boierilor, două lucruri i se limpeziseră bine în minte, și anume: că veneticul de la Ieși, cum îi spuneau oamenii în de ei, punea la cale uciderea unor boieri moldoveni de seama, oameni cu dragoste de norod, ale căror nume erau rostite cu sfințenie în toate satele și târgurile Moldovei, și că viața lui Codruș era în mare primejdie... Asta, înainte de toate.

Așadar, Rada nu mai stătu pe gânduri. După popa Timofte, singurul om luminat din sat în care avea ea deplină încredere, era dascălul și pisărul[23] Ignat, bărbat la vreo șaizeci de ani. La el se duse Rada să ceară sfat și îndrumare, de care avea nevoie acum ca de lumina ochilor. Îl găsi pe bătrân în chilioara lui din spatele bisericii, între ceasloave și hârțoage de tot felul. Pisărul o primi bucuros ca întotdeauna, o pofti să se așeze pe laiță, în fața lui, și să-i spună tot ce avea pe suflet.

---

[23] Pisăr – logofăt, scriitor de cancelarie; 2. azi, ironic (în Moldova), copist. Din slavonă, PISARĬ.

— Despre Codrean aista am auzit eu multe de pe la oameni, grăi bătrânul, după ce ascultă cu luare-aminte și clătinând a mirare din cap povestea înnodată din spaime și nedumeriri a Radei, da’ nici prin minte nu mi-ar fi trecut că-i unul și același cu băietanul care s-o dus de la curtea voastră. Acela era un flăcăiaș amărât, pripășit de nu se știe unde. Câtă vreme istălant se aude a fi un bărbat falnic, știutor de carte, călăreț și mânuitor de pală cum nu se află altul. Da’ cu toată înverșunarea în care se arată el în scapăr de arme și voinicie, pentru obidiții și oamenii de rând are o inimă de aur, că nu se află casă de sărăcan prin care să fi trecut el și să nu fi lăsat o bucurie în sufletul omului, să nu fi lepădat o pungă cu parale acolo unde se arată mare nevoie de ea. Dacă-i aista Codruș al tău, apoi, Radă, nu ți-ai prăpădit de pomană anii așteptându-l! Numai că mirarea ta, și anume că nu-ți dă niciun sămn de viață și că nu vine să te ieie cum s-o legat el cu cuvânt, mă încearcă și pe mine. Nu-i el omul să facă una ca asta, fată.

Aici, bătrânul tăcu pentru a-și trage sufletul și pentru a-i da Radei răgazul să-și contenească suspinurile cele grele. După ce văzu că fata s-o mai liniștit, urmă:

— Dacă zici tu că acest viteaz căpitan este Codruș al tău și că l-ai recunoscut din vorbele acelui boier, apoi sfatul meu este să nu te pripești cu lacrimile și cu spaima. De câte le are el pe cap, se prea poate ca deocamdată să n-aibă vreme de tine. Ascultă-mă ce-ți zic: întâmplarea de azi și cele ce pot urma dintr-însa nu rabdă amânare. Veneticul de la Ieși pune la cale un omor, iar boier Negrilă, după câte îl cunosc eu, este în stare să ducă până la capăt mârșăvia asta. Făptuind-o el, țara ar pierde trei oameni de seamă. Singurul om care poate împiedica mâna ucigașilor este căpitanul Codrean, sau Codruș al tău, cum îi zici, primejduit la rându-i de ei. Așadar, pune-ți dragostea și oful de-o parte, într-o anume tainiță a inimii, și repede-l pe frățâne-tu Andrieș până în codrul Bârnovei, unde zicea boierul că-și are acum tabăra Codrean, cu o carte pe care am să i-o scriu eu numaidecât. Cunosc codrul acela ca-n palmă și bănuiesc cam pe unde și-o fi ales el locul de stat, așa încât ia aminte de amănuntele ce ți le voi da eu acuma, ca să știi cum să-l îndrumi într-acolo pe Andrieș. Grăbește-te numai, altminteri s-ar putea întâmpla ca veneticul din Ieși să aibă o mare bucurie, iar amărâtul tău suflet o întristare de moarte.

•

Andrieș tocmai pusese tarnița în spatele Bălțatei, iepșoara lui de dârvală, și o închinga ca s-o pornească cu merinde spre stava de pe izlaz, pentru herghelegiii de acolo, când se pomeni cu Rada lângă el. Se bucură când o văzu. Orfan de amândoi părinții, crescut numai alături de soră-sa, la început în casa tușei lor Catinca, iar după moartea acesteia la curtea lui boier Negrilă, Andrieș își iubea sora ca ochii din cap și poate numai de dragul ei îndura el acum, flăcăuaș de vreo paisprezece primăveri împlinite, multele necazuri care se abat pe capul unui biet ajutor de grăjdar la o curte boierească cum e asta. Aici pleasna și urecheatul îi țineau loc de mumă și tată. Îl plesnea și îl urechea vătaful Ionuț, îl plesneau și îl urecheau grăjdarii, îl plesneau și îl urecheau arnăuții, că doar năravul ista de a da în om tot de sus venea, de la hapsânul cel mătăhălos cu sprâncene cât măturoaiele, care tuna și fulgera asupra tuturora câtu-i ziulica de zi. Da, numai pentru Rada le îndura el toate, ca să n-o lase singură printre tartorii iștia, că altminteri demult s-ar fi dus el încotro vedea cu ochii și încotro îl îndemna inima să se ducă. Iară inima, trebuie spus, îl îndemna pe Andrieș să ia și el în piept potecile codrului, așa cum o încercat să facă cu ani în urmă un alt băietan cam de seama lui, cu numele de Codruș, sătul și el de prigoană, numai că norocul nu l-o ajutat să ajungă acolo unde năzuia el. Biata Radă, tare l-o mai iubit se vede pe băietul acela, de vreme ce îl mai așteaptă încă și azi, deși toată lumea de la conac știe că a fost pușcat atunci de arnăuții lui Negrilă! Iaca, și acum tot despre el îi vorbește! Mare minune să nu-și fi pierdut fata asta mințile...

Dar, gândind astfel, Andrieș o ascultă totuși cu luare-aminte pe Rada, căci pentru nimic în lume n-ar fi vrut s-o îndurereze, arătându-și pe față neîncrederea în cele ce-i spunea ea. Înțelegând în sfârșit ce-i cerea soră-sa și încotro trebuia el să se repeadă după ce va depune merindele la stavă, Andrieș se simți cuprins de o mare bucurie. „Chiar de n-o fi căpitanul Codrean unul și același cu Codruș cel fugit cu ani în urmă de la curte, își spuse în sinea-i Andrieș, tot e bine că mă duc acolo. Am să-i cunosc pe codreni îndeaproape!” Iar pentru ziua și ceasul acesta Andrieș se pregătea, de fapt, mai de multișor: în tureatca[24]

[24] Tureatcă – 1. Carâmb (la cizmă). 2. Un fel de ciorap fără talpă, făcut din dimie sau din postav, care îmbracă piciorul de la gleznă până la genunchi.

ciuboțelelor celor noi, cu care îl căpătuise soră-sa, purta un jungheraș iute-n tăiș, dat pe de lături de la un arnăut mai gură-cască, iar în sân o praștie strașnică, tăiată dintr-o crăcănă de corn, cu care lua cioara din zbor cât n-apuca ea nici „cranc” să zică. De mic se visa Andrieș făptuind isprăvi de minune alături de alți voinici, tot unul și unul, pe binecuvântatele și oropsitele plaiuri ale Moldovei, da’ mai ales în ultima vreme se visa el seara, când pica de trudă în grajd, pe pătuceanul cel așternut cu fân, cu urechile și obrajii arzând în pară, cum întocmește el județ celora care îl judecă pe el azi cu scatoalca și sudalma.

Așa încât, primind sulișorul de hârtie din mâinile Radei, Andrieș o sărută pe amândoi obrajii spunându-i:

— Să n-ai grijă, Radă, oi face întocmai cum îmi spui tu!

•

Scăpând de tarhat[25], având în tarniță numai greutatea călărețului său subțirel la trup, Bălțata alerga acum mai sprintenă, bocănind mărunt pe bătătura drumului cu copitele ei cele mititele și repezindu-și coada într-o parte și alta, când Andrieș, cu o smucitură de dârlog anume știută de ei amândoi, o pofti să nu se mai obosească într-atâta la trap, ci să-și urmeze de-acuma drumul la pas, în care vreme el va putea cerceta mai cu luare- aminte hățișul din dreapta, unde, după un ciot mătăhălos de stejar, cu de-amăruntul descris de Rada, iar Radei tot cu de-amăruntul descris de atoateștiutorul pisăr Ignat, carele pe vremuri îndrăgise și el aceste hățișuri izbăvitoare de ale lumii strâmbătăți, se face o potecă, bine ascunsă la intrare, și care potecă îl va duce taman spre locul unde îi mână graba să ajungă. Dar tocmai când prinse el a cerceta cu luare-aminte hățișul și a căuta ciotul cu pricina, un răcnet scurt, venind de aproape, îi îngheță sângele în vine și o făcu pe Bălțata să sară, fornăind, în două picioare, iar cu celelalte două să bată văzduhul întru apărare și retragere din fața acelui vrăjmaș nevăzut.

— Stai! Care-i acolo?! răcnise vrăjmașul.

Andrieș înghiți de câteva ori aerul, simțind că cel dintr-însul nu-i ajunge pentru a slobozi glas, după care gângăvi:

— Eu… bădiță…

Dar, umilindu-și glasul și cercând din răsputeri să-și potolească iepșoara, care dintr-o clipă într-alta putea să-l deie peste cap, Andrieș nu uită să bage cu repeziciune mâna în

[25] Tarhat – sarcină, povară; bagaj, calabalâc. Din maghiară, TERHET.

tureatcă și să tragă din ea ceea ce îi era lui mai de preț la acea oră de noapte.

— Care eu? mai strigă vrăjmașul, arătându-și făptura din hățișul din dreapta și venind cu durda subsuoară asupra acelei zbateri de cal pe care o mână de om cerca cu mare greutate să o astâmpere.

— Eu, Andrieș...

Zicând acestea, Andrieș își simți dintr-o dată inima mai ușoară, deoarece, ieșind acel vrăjmaș în bătaia lunii, el își dete seama numaidecât că în fața lui se afla un haiduc în carne și oase. I-o arăta asta portul, i-o arăta asta durda, i-o arăta asta locul și vremea. Își vârî jungherașul la loc în tureatcă.

— Da’ de unde vii, bre? întrebă omul, domolindu-și glasul și oprindu-se locului ca să se mai ogoiască animalul.

— De la conacul logofătului Negrilă cu o anume treabă pentru căpitanul Codrean, răspunse Andrieș mai liniștit, bătându-și cu palma peste grumaz iepșoara care se pusese în patru picioare.

— Care căpitan, că eu nu cunosc pe niciunul cu numele ista? îl ispiti haiducul, cercetându-l cu oarecare bănuială.

— Măi bade, lasă șotiile că n-am vreme de ele, se burzului Andrieș. Treaba pentru care am venit eu nu rabdă zăbavă.

— Ce fel de treabă? se lăsă omul mai moale, căci îi plăcu pesemne îndârjirea flăcăuașului din fața sa.

— Asta i-oi spune căpitanului când oi da ochii cu el.

— Nimănui altuia?

— Nimănui altuia!

— Bre, bre, da’ falnic te ții! Numai că trebuie să-ți spun că ai brodit-o cam prost: căpitanul nu se află în tabără.

— Am să-l aștept!

— Bine, voinicule! Să-l chem atunci pe careva să-ți arate drumul până acolo, că eu n-am dezlegare a lăsa locul neprivegheat.

Spunând asta, haiducul vârî două degete în gură și trase un șuierat ascuțit, la care răspunsul nu întârzie să vină. Peste câteva clipe, din desiș apăru un bărbat spătos, înrt-aceleași veșminte și arme.

— Ia vezi, Hâncule, de flăcăuașul ista și du-l în tabără! Are treabă cu căpitanul nostru. I-am spus că nu este, da’ zice că are să-l aștepte până vine. Se vede că are poruncă să nu-i vorbească decât lui.

Haiducul cel spătos cu numele de Hâncu se apropie cu pas legănat de călăreț și, punând mâna pe dârlogii Bălțatei, o îndemnă să-l urmeze. Andrieș băgă numaidecât de seamă că în locul prin care pătrunseseră ei în desiș nu se afla nici urma acelui ciot mătăhălos de stejar pomenit de pisărul Ignat, ceea ce însemna ori că ciotul fusese doborât și luat de acolo, ori că spre tabără mai duceau și alte drumuri ascunse. După o bună bucată de drum, ajunseră într-o poiană presărată cu câteva bordeie, în mijlocul căreia ardea un foc. Oameni nu se vedeau. Numai în jurul focului Andrieș zări câțiva bărbați trântiți pe tohoarce, vorbind între ei cu glas stins. Își așteptau, pesemne, rândul la strajă.

Călăuza se opri lângă foc și, lăsând dârlogii Bălțatei, îi spuse unuia dintre oameni:

— Frate Ifrime, iaca o venit băietanul ista de la Voinești cu o anume treabă către căpitan. Are poruncă să nu-i vorbească decât lui. Vrea să-l aștepte…

— Bine, flăcăule, să-l aștepți atuncea. Mâine dimineață cred că are să fie aici. Foame ți-i?

— Nu prea, bădiță!

— Asta n-aș prea crede, prinse a zâmbi bărbatul cu numele de Ifrim, apoi, întorcându-se către călăuză grăi: Ai grijă, Hâncule, de flăcăuaș! Dă-i să mănânce și culcă-l în bordeiul tău, că ai loc destul acolo. Grijește-i și iepșoara, că după cum văd i se închid dumnealui ochii de oboseală. Pune-o la stănoage[26] și freac-o cu un șomoiog, după care adap-o și dă-i niște grăunțe!

— Mulțămesc, bădiță, da' grija asta am să o am eu. Pe mine m-o adus Bălțata și nu pe dumnealui Hâncu. Să-mi arătați numa locu' de legat și să-mi dați grăunțele. Până mâne am vreme destulă de hodină.

•

A doua zi, ieșind din bordei, Andrieș băgă de seamă că tabăra își schimbase cu totul înfățișarea. În afară de haiducii care duceau și aduceau de căpestre caii de la adăpătoare și de cei care se spălau în pârâu, o seamă de alți oameni se îndeletniceau cu tot soiul de alte treburi pe care le cerea, se vede, rânduiala acestei așezări tainice de bărbați din inima codrului: unii dereticau prin bordeie și dinaintea lor, unii își curățau armele cu câlți și vergele, alții trebăluiau pe la cuhnie,

[26] Stănoagă – bară de lemn ce delimitează un podeț sau separă animalele în grajd.

pe la grajd, așa încât mica așezare era într-o forfotă necontenită.

Întorcându-se de la pârău cu ochii limpezi și trupul scăpat de moleșeala somnului, Andrieș văzu mai într-o margine a poienii vreo duzină de codreni adunați în cerc, iar auzul îi fu izbit de niște rostogoliri de râs și de îndemnuri care-l făcură, mai întâi, să se oprească nedumerit locului, apoi să-și îndrepte, tot atât de nedumerit, pașii într-acolo. Iar ceea ce văzu el, ajungând în dreptul acelor codreni, îl făcu să bulbuce ochii cât cepele și să-și zică ciupindu-se, că pesemne nu i-a limpezit îndeajuns cu apa din pârău și că visele lui de ast'noapte nu-l slobozisera încă din mreaja lor. Căci iată ce văzu Andrieș: în mijlocul acelui cerc de codreni, se roteau, pândindu-se din ochi unul pe altul, doi zdrahoni. Unul din ei, gol până la brâu, nu era altul decât Hâncu, bărbatul cel spătos și călăuza sa din noaptea trecută, iar celălant, îmbrăcat însă nu cu straie dintr-acelea din care poartă muritorii de rând ce-și zic oameni, ci cu o blană deasă din cap până-n picioare, era o namilă de urs cu colți rânjiți și cu niște lăboaie ce-i ajungeau până la genunchi. Numai că, spre deosebire de om, acest vajnic luptător cu blană avea botniță de curele, iar ghearele îi erau înfășurate în cârpe legate cu sfară. Asta, fiindcă armele cu ascuțiș erau poprite pesemne în această înfruntare dintre om și jivină, singurele lor arme rămânând puterea brațului și trupului în sprijinul și îndrumarea căreia mai venea și acea putere care se cheamă a minții. Așadar, în rostogolirile de râs și în îndemnurile privitorilor, omul și jivina se urmăreau îndeaproape, chitind cam de unde ar putea să se apuce. Și iată că jivina cea îmblânzită, care, după toate, nu era la prima ei înfruntare de acest fel și simțise destule oase pârâindu-i între lăboaie, se hotărî în cele din urmă. Pândind o întoarcere a capului într-altă parte a vrăjmașului ei, se repezi, ca slobozită din arc, asupra lui, cuprinzându-l cu lăboaiele cam la două palme mai sus de mijloc și înălțându-l cam la tot atâtea măsuri de pământ. În strânsoarea acelor lăboaie păroase, omul icni, înverzindu-se la chip și căscând gura după ce îi lipsea lui mai mult în clipa aceea. Dar neputându-și face răsuflul din pricina strânsorii în care se afla, își zvâcni dintr-o dată brațele în sus și, subțiindu-se din mijloc, alunecă la pământ. Într-aceeași fulgerare de clipită, dezdoindu-și trupul și proptindu-se în picioare, omul cuprinse la rându-i jivina de mijloc, ferindu-și

numai într-o parte capul de acele lăboaie strașnice, și punându-i o piedică, o prăvăli pe spate, venind cu toată greutatea trupului asupra ei.

— Hura! Hura... Rușine, Ionică!... Bravo, Hâncule! strigă acea duzină de glasuri, în vreme ce Andrieș, tot cu gura căscată și ochii cât cepele, începu să se dumerească că ceea ce vedea el se întâmpla aievea și că o asemenea întâmplare n-ar fi putut el să o vază nici în cele mai îndrăznețe visuri ale sale.

Între timp Ionică, ridicându-se oarecum rușinat în picioare, primea din mâna vrăjmașului său două zaharicale întru îndulcirea supărării și încheierea unei împăcăciuni trainice, așa cum de altminteri se și cuvine între doi luptători cu cinstea neștirbită. În grajd, unde se duse să dea bună dimineața Bălțatei, Andrieș, în vreme ce o țesăla cu sârg, află de la alți mânuitori de țesală și perie, vecini cu el, că asemenea trânte cu Ionică au loc mai în fiecare zi întru călirea virtuții și că arareori reușește careva, în afară de căpitan și încă vreo doi, să-l dovedească și mai cu osebire să-l azvârle pe spate pe Ionică, cei mai mulți luptători mulțămindu-se să scape teferi din strânsoarea lăboaielor dumnealui, căci și asta era o dovadă a voiniciei și neînfricării lor. Cât despre Hâncu, urs îi și el, știut lucru, numa' că-i fără blană și colți. Împlinindu-și cu cinste datoria față de Bălțata, după ce dete o raită pe la cuhnie, unde îmbucă la repezeală o azimă[27] caldă-călduță, la care se alătură un boț de brânză dulce, Andrieș ieși afară, dar într-aceeași clipă din afundurile codrului se auzi un șuierat ascuțit, urmat în scurtă vreme de altele câteva. Oamenii ce se aflau prin preajmă ciuliră urechea.

— E sămn că vine căpitanul! spuse unul dintre haiduci, ridicându-se în picioare.

Ceilalți făcură la fel, pornind spre o anume parte a poienei unde, pesemne, știau că trebuie să apară cel vestit prin șuierăturile străjilor. În scurt timp se auzi tropot de copite și zângăt de arme, după care din desiș ieșiră la trap, unul după altul, cinci călăreți. Dar Andrieș nu-l văzu decât pe unul, și anume pe acela care venea în frunte călare pe un harmăsar alb. Inima îi icni ca de spaima și prosternare la văzul acelei înfățișări bărbătești. „Oare el să fie cu adevărat? se întrebă în sinea-i, plin de nedumerire, Andrieș. Da' dacă Rada are dreptate și nu și-o

[27] Azimă – turtă de aluat nedospit, coaptă de obicei sub spuză.

pierdut mințile cum credeam? Atunci... Atunci, Codruș ista, dacă de bun înțăles el îi și nu-i altul, e un tâlhar de-a adevăratelea și nu un haiduc, cum îl arată chipul și înfățișarea. Că doar un haiduc nu știe să mintă, să puie la canon ani de zile un suflet nevinovat de fată!” La gândul acesta, Andrieș simți cum sângele îi năvălește în cap, iar privirea îi alunecă, fără să vreie, spre tureatca ciubotei. Înaintea ochilor îi apăru chipul surorii sale, obrazul ei drag, pe care îl văzuse de atâtea ori înlăcrimat. Își strânse pumnii.

Oprindu-și fugarii, cei cinci descălecară. Zvârlind dârlogii în mâna unuia din ei, călărețul cel tânăr, cu plete și ochi căprui, se întoarse spre oamenii adunați zicând:

— Bine vă găsesc, prietini!

— Bine-ai venit sănătos, căpitane! tunară toți într-un glas.

Numaidecât Ifrim, cel de la focul de aseară, care orânduise adăpostirea și îndestularea lui Andrieș și a Bălțatei și care, după cum băgase de seamă Andrieș, ținea locul căpitanului cât acesta lipsea din tabără, ieși înainte și, oprindu-se în fața lui, grăi:

— Azi le-am dat zi de hodină oamenilor, căpitane, că de la plecarea voastră n-au prea avut parte de ea. Am lăsat de caraulă[28] străjile la locurile ce le știi și am mai rânduit câțiva pândari între ele, deoarece poterașii, după sminteala ce le-am pricinuit-o săptămâna trecută, au prins a ne căta mai abitir urma.

— Bine-ai făcut, Ifrime, grăi căpitanul cel tânăr, că tihnă dinspre partea lor n-o să prea avem în zilele care urmează. Da’ la drumuri ce se mai aude?

— Nimic din cale-afară, fără decât că ieri am oprit pe drumul Sucevei doi neguțători lioveni cu arme pentru seimenii[29] pârcălabului cetății. Armele le-am luat, cum și două pungi numărând optzeci de galbeni pe care le aveau asupră-le, oamenii cu carăle slobozindu-i într-ale lor.

— Pricinuitu-le-ați vreun neajuns neguțătorilor? întrebă căpitanul.

---

[28] Caraulă – 1. Pază, gardă, strajă. 2. Om care face de pază; santinelă, caraulaș. Din bulgară, KARAUL.

[29] Seimeni – în sec. XVII-XVIII, în Țara Românească și în Moldova – soldat din corpul de ostași mercenari pedeștri înarmați cu sânețe, a căror atribuție era paza curții domnești. Din turcă, SEĞMEN.

— Atâta doar că i-am lăsat cu deșertu, sfătuindu-i pe deasupra că dacă i-om mai prinde cu astfel de podvezi[30] către seimenii domniei ar putea să le fie ceasul cu mare supărare, iar viețile mai scurte decât nădăjduiesc ei să le fie.

— Bun sfat, zâmbi căpitanul, și s-ar putea să ieie aminte de el. Da' altă întâmplare n-o mai fost?

— O mai fost una pe drumul Ieșului. Doi oameni de-ai noștri, Ignat și Neacșu, au oprit niște lipcani cu o scrisoare către poterași din partea a doi logofeți, chemându-l pe unul Negrilă, iar pe celălalt Neghinuță, în care scrisoare se plâng dumnealor cum că i-ai fi adus la mare strâmtoare, lăsându-i fără banii cămănăriei, după care l-ai fi urgisit pe unul din ei. Se mai arată în cartea aceea și locul unde am putea fi găsiți.

— Fir-ar măiculița lor de ticăloși! zise căpitanul, întunecându-se la chip, după care întrebă iar: Mai ai a-mi spune ceva, Ifrime?

— Mai este, căpitane. Azi-noapte s-o arătat în tabăra noastră un băietan cu numele de Andrieș, din satul Voineștilor, de la conacul logofătului Negrilă, se vede că tot aista cu scrisoarea către venetic. Are o carte de mare taină către tine. Nu voia să o lepede în mâna nimănui...

— Andrieș zici? De la conacul lui Negrilă?... murmură tânărul, cătând cu nedumerire la cei din jur. Numele îmi pare cunoscut... Unde-i băietanul?

Andrieș făcu câțiva pași înainte. Inima îi zvâcnea surd, timpanele îi bubuiau. Cătă pe sub sprâncene la omul din fața sa.

— Iată cartea, zise el în cele din urmă, încercând să-și stăpânească tremurul glasului. E din partea Radei, soră-mea, care te vestește de o mare primejdie ce stă să se abată atât asupra unor oameni ai țării, cât și asupra capului tău, căpitane Codruș!

— Codruș? murmură iar tânărul, privind cu luare-aminte la flăcăuașul din fața sa. Așa zici că mă cheamă?

— Așa zice soră-mea, Rada, că-l chema pe un băietan care o fugit de la curtea lui boier Negrilă pe vremea când eram încă un plod nepriceput și care băietan s-o juruit înaintea ei că are să se întoarcă la ea, în satul Voineștilor, să o scape de sub puterea tâlharului nostru Negrilă și să-i numere în spinare toate harapnicele pe care le-o numărat el amândurora în anii cât au stat în pâinea și puterea lui. Numai că băietanul acela și-o călcat

[30] Podvadă – încărcătură.

în picioare făgăduința dată, dovedindu-se un ticălos de rând… Nu cumva tu ești acela, căpitane?

Căpitanul cel tânăr se făcu alb ca varul. Se trase câțiva pași înapoi, cuprinzându-și capul în mâini. Oamenii din jur prinseră a murmura, nedumeriți și minunați totodată de îndrăzneala omulețului din fața lor, ai cărui ochi căpătaseră dintr-o dată scapărul unor oțele.

— Eu… Să fi fost eu acel băietan? urmă a se întreba tânărul, privindu-l neclintit pe copil.

— Căpitane, zise deodată Gâtlan, cu obrazul înseninat de fulgerarea unui gând neașteptat, se pare că taina ce-ți învăluie viața până în ziua în care eu și Dobre te-am cules din șanțul drumului începe, cu ajutorul flăcăuașului ista, să se destrame. Încearcă acum să-ți aduci aminte, poate cumva… Iacă-tă, ca să-ți înlesnesc asta, ți-oi spune cum arată satul Voineștilor, pe care-l cunosc. E un sătucean mic, împrăștiat prin livezi, are un conac cu culă naltă, împrejmuit cu un zid gros de piatră… Fetica asta, Rada, sora băietanului, de acolo îți trimite cartea.

— Rada… Rada… rosti ca pentru sine căpitanul cel tânăr, strângându-și capul în palme, cu privirea ațintită în gol. Rada… Codruș…

Încetul cu încetul crisparea obrazului său ca de piatră începu să se destrame, făcând loc unui început de zâmbet iscat din negura amintirilor.

Andrieș îl privea nedumerit. Simțea cum o greutate nespus de mare i se ia de la inimă.

•

Întâmplându-se minunea cu aducerea-aminte a trecutului său, după înfruntarea ce i-o făcuse Andrieș prin vorbele care-i zdruncinaseră întreaga făptură, punându-i în fața minții icoanele destrămate în urmă cu șapte ani de un plumb arnăuțesc țintit în moalele capului său și dumerindu-se din scrisoarea adusă de Andrieș de cele ce punea la cale pasărea din rădvan dimpreună cu logofătul Negrilă, fostul său asupritor, căpitanul Codrean nu stătu o clipă la cumpănă: repezi pe loc până în satul Oșlobeni doi oameni de-ai săi, pe Dudău și Hâncu, dându-le poruncă să prindă iscoadele trimise de Negrilă pentru uciderea vornicului Vasile Lupu și a soților acestuia, iar singur se pregăti să cază asupra conacului lui Negrilă, pentru a împlini făgăduința dată cândva Radei și a se socoti cu tâlharul ce le urgisise tinerețile și-

i dezbinase apoi pentru atâta amar de vreme. Oamenii săi se învoiră bucuroși cu hotărârea tânărului lor căpitan, înțelegând ce-ar însemna pentru întreaga Moldovă pierderea lui Vasile Lupu, în care norodul își pusese nădejdea. O mare bucurie le prilejui întâmplarea cu Andrieș, de pe urma căreia Codrean se alesese cu mintea limpezită, scăpând astfel de singura meteahnă care le amăra sufletele. Căci tocmai istețimea acestei minți, la care se adăuga o neînfricare oarbă în fața primejdiei, îi hotărâse cândva să-l puie, deși mai tânăr decât ei toți, în fruntea cetei. Dar mai bucuros decât toți era fără îndoială Andrieș, această bucurie sădind-o în el atât gândul la ce se va petrece în sufletul Radei când va afla, în sfârșit, răspunsul la multele ei semne de întrebare, cât și vorbele căpitanului după înfruntarea ce i-o făcuse din neștiință și spre rușinea sa, și care vorbe sunaseră astfel:

— Iar acum, Andrieș, ai să mă ajuți să-mi răscumpăr vina ce o am față de Rada și să-i plătim vrăjmașului din Voinești pentru toate pătimirile noastre și pentru blăstămățiile ce le pune acum la cale?

— Te ajut, căpitane! se sumețise Andrieș, crescând c-un stânjen în sus de atâta încredere ce i se arăta.

— Carevasăzică, mergi cu noi?

— D-apoi cum!

— Cu durda-n mână?

— Cu!

Ce-i drept, se cam uitase cu părere de rău la praștia vârâtă în sân, însă căpitanul, prinzându-i privirea, îl bătu pe umăr, râzând, și-i spuse întru deplină liniștire:

— Păstrează și arma asta, că uneori e mai de nădejde ca altele!

•

În cerdacul conacului cu culă și multe heiuri, împrejmuit cu zid de piatră ca de cetate, din satul Voineștilor, ședeau la taifas, sorbind din ciubuce și cafele, boierii pe care-i știm. Era într-o dimineață străvezie a unei duminici, pe care o tot vestea limba de spijă[31] a clopotului din turla bisericuței din deal, chemând oamenii la leturghie. Curtea conacului era aproape pustie, neauzindu-se nici sudalma și îndemnurile vătafului Ionuț, nici glasul mamei Safta chelăreasa, zorind la multele treburi pe

---

[31] Spijă – obiect făcut din metal sau aliaje de metal.

muierile cele toante și leneșe ale curții. Se mai mișcau numai oamenii de la vite dereticând prin grajduri și arnăuții cei ferchezuiți ca de duminecă, ce-și curățau armele în fața odăii, mormăind pe sub mustăți cântece de inimă albastră, sub priveghiul lui Hamza, mai-marele peste pâlc, abia tocmit la curte, un zdrahon de arbănaș[32] cu obraz ca de buhai și cu o mustață să steie vrabia pe ea, nu alta. Glasurile celor doi boieri din cerdac sunau stins, întrerupându-le desele sorbituri din felegene[33] și paf-paful ciubucelor cu muștiuce lungi, de chihlimbar.

— Și zici că ai trimis iscoadele la Oșlobeni? întrebă Neghinuță, cătând cu luare aminte în ochii gazdei și prietenului său.

— D-apoi cum să nu, frate Neghinuță, că doar ți-am mai spus. Încă de-alaltăieri i-am pornit la drum.

— Trei îs?

— Trei, frate Neghinuță, oameni tot unu ca unu!

— De nădejde or fi?

— Apoi că asta e bună! Da’ cum prepui că pot fi altminteri?

— Știu eu, frate Negrilă, nu-ți fie cu bănat, că mare îngrijurare am cu aiastă punere la cale a noastră! Eu una ți-o spun și bună: nu m-oi încumeta a mă urni de aicea până când n-oi afla că toate s-au mântuit cu bine. Altminteri…

— Frică ți-i de… și fratele Negrilă își roti, râzând, degetul prin dreptul gâtiței, de asta?

— Văz că-ți vine să râzi, da’ mie nu prea.

— Lasă, frate Neghinuță, nu-ți mai fă spaime de pomană. Să știi de la mine: unde pui eu umărul se răstoarnă. Iar după ce s-o răsturna, trag nădejde…

— Fii pe pace, că oi pune eu vorbă acolo unde trebuie! Ca mâne te văd boier velit[34], divanisit[35] în mare cinste…

— Apoi s-o vedem și pe asta.

— Ai să o vezi și ai să-mi dai mulțămită. Da’ ia mai spune o dată, frate, numa’ iară nu-ți fie cu bănat: lipcanii[36] i-ai repezit de-adevăratelea la Ieși cu cartea către potere?

---

[32] Arbănaș – albanez, cu variante arvanit și arnăut. Din bulgară, ARBANAŠ.

[33] Felegean – ceașcă (turcească) de cafea neagră, fără toartă (fixată într-un suport). Din turcă, FILCĂN.

[34] Velit – (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) – care ocupa primul loc în ierarhia boierilor; de rangul întâi; mare.

[35] Divanist – de Divan, boier care făcea parte din Divanul domnesc (în număr de șapte, numiți și veliți boieri): *are trecere la boierii divaniști*.

— Repezit, doară ți-am spus și asta.

— Doi îs?

— Doi îs, doi, frate Neghiniță, de câte ori să-ți mai spun?!

— Și-s oameni de…

— De nădejde-s, frate, de nădejde! răcni Negrilă, da’ rogu-te, logofeția ta, nu mă mai zgândări atâta la țandără, că până la urma îmi sare!

Neghinuță clătină din cap, plecându-și fruntea cu umilință și supunere, apoi grăi:

— Nu voi a te zgândări, frate Negrilă, da’ mă zgândără pe mine furcile împielițaților, de nu-mi poci afla locul și tihna.

Boierii tăcură câtva timp, cufundați în ale lor. Peste o vreme, boier Negrilă bătu din palme, la care semn apăru în cerdac o femeie între două vârste, aducând pe o tavă un ibric aburind:

— Mai pune-ne câte un rând, Safto! îi spuse el femeii. După ce așteptă ca slujnica să toarne cafelele și după ce lipăitul pașilor ei se pierdu în fundul cerdacului, Neghinuță ieși dintr-ale sale gânduri, întrebând:

— Mai adineauri încă voiam să te întreb, frate Negrilă, unde-i fetica aceea ochioasă care ne tot punea și ne strângea mesele, că n-o mai văz de ieri? O luat-o cumva jupânița domniei tale la Ieși, că parcă nici în carâtă[37] nu am văzut-o plecând?

Negrilă tresări, ridicând ochii asupra musafirului, apoi tuși de câteva ori la rând, după care spuse:

— De Rada mă întrebi?

— De ea.

— Iaca. Frate Neghinuță, ce s-o întâmplat. N-am vrut să te sperii, că ești îndeajuns de spăriet și așa, de aceea nu ți-am spus nemica până acum. Fata de care întrebi se află de alantăieri, încă înainte de a-mi pleca jupânița la Ieși, închisă în beciul din fundul ogrăzii, unde am vârât-o după ce i-am numărat câteva harapnice pe spinare. Am făcut asta fiindcă am o mare bănuială asupra ei, și anume din ziua venirii domniei tale aici, când mi s-o părut mie că cineva trage cu urechea la ușă, în vreme ce puneam la cale amândoi cele ce aveam de făcut. Mi-o întărit bănuiala asta înștiințarea venită de la grajduri, cum că

---

[36] Lipcan – curier oficial (turc sau tătar) care făcea legătura între țările românești și Constantinopol sau în interiorul țării; curier, ștafetă (călare) în timp de război. Din turcă, LIPKAN.

[37] Carâtă (caretă) – trăsură închisă, cu patru roți; cupeu. Din rusă, KARETA.

fratele ei, unul Andrieș, care slugărește acolo și care se ducea întotdeauna cu merinde la stăvarii de pe izlaz, nu s-o mai întors la grajd, prăpăstuindu-se nu se știe unde cu tot cu iepșoara ce o avea în folosință. Trimețând eu un om într-acolo să-l întrebe pe moș Gherei, mai-marele stăvarilor, ce-i cu băietul și puindu-i omul întrebarea, moșneagul s-o apucat cu mâinile de cap, zicând că graba cu care a plecat băietul de acolo l-o pus și pe el la bănuială, fiindcă îndeobște se mai hodinea un ceas-două, înainte de a face cale-ntoarsă. Este drept, o repezit el un om călare pe urma lui, da’ o făcut treaba asta cu întârziere, așa încât omul s-o întors cu buzăle umflate, negăsind țipenie de călăreț pe drum.

În vreme ce gazda spunea toate aceste lucruri de minune, ochii musafirului său se bulbucau tot mai mult, iar gura i se deschidea într-aceeași măsură.

— Crezi… cumva? bâlbâi el în cele din urmă.

— Nu știu ce să crez, frate Neghinuță. Un lucru știu și anume: că toți amărâții iștia, câți îi vezi prin sate și pe la curțile noastre, îi au în mare cinste pe lotri de drumul mare, zicând că-s sânge din sângele lor, din care pricină se într-ajută cu ei, unii găzduind, iar ceilanți miluindu-și prietinii cu banii dobândiți prin furtișaguri de la de-alde noi. Știind asta, încerc a face anume legătură cu cele ce ți-am arătat mai sus.

— Da’… da’ pe fată n-ai luat-o din scurt să-ți spună ce știe și ce-o făcut?

— Luat, spusu-ți-am doar. Harapnicele de asta i le-am numărat pe spinare, numai că degeaba. Nu știe și n-o făcut nemica. Se minunează și ea, chipurile, că frățâne-su nu s-o întors până acuma. Văzând eu că și omorând-o n-oi scoate o vorbuliță de la ea, am lăsat-o precum ți-am spus în beciul din fundul ogrăzii la mare post și canon, că doar-doară i-or veni mințile în cap și o spune. Am s-o mai întreb și azi.

— Prepui că o putut da de știre acelui codrean care mi-o ieșit înainte cum că mă aflu aicea și că am pus amândoi la cale uciderea celor trei vrăjmași ai măriei sale și ai noștri?

— Întocmai cum zici, frate Neghinuță, După cum ți-am mai spus, codreni îs mulți, da’ aiasta-i unu’ pe toată Moldova și Codrean chiar după nume îi zice. Aista nu face furtișag de dragu’ furtișagului, ci cu o anume socoteală. Având el negrăită ură împotriva măriei sale și a noastră a tuturora și cătând cu

drag la rufoși[38], mă bate gândul că nu se poate ca el să nu-i înștiințeze de primejdie pe cei trei boieri fugari, socotindu-i, precum îi socotesc aiștia, drept izbăvitori ai norodului. Așa încât…

— Arăcan de capu’ nostru, frate Negrilă! se tângui boierul cel subțiratic. Asta înseamnă…

— Nu înseamnă încă nemica. Iscoadele mele se află la Oșlobeni, lipcanii la Ieși…

— Și crezi că-s oameni de…

— De nădejde, frate Neghinuța! Iară începi?!

•

Zi și noapte în cerdacul din vârful culei conacului se afla rânduit un om de strajă pe care Hamza, mai-marele peste pâlcul arnăuțesc, avea grijă să-l schimbe din trei în trei ceasuri. Și era rânduit acest om de strajă pentru a veghea asupra satului și împrejurimilor lui ca nu care cumva să izbucnească vreun foc, bineînțeles nu atât dinspre partea satului, cât mai cu seamă dinspre holdele și ariile boierești, care se întindeau până hăt! departe în jurul lui, precum și pentru a da de știre dacă pe vreunul din drumuri se vestește vreo primejdie oarecare, fie ea în chip de pâlc armat neaflat în slujba domniei, fie de podgheaz venind dinspre fruntarii. În dimineața străvezie a acelei duminici în cerdac se afla de rând arbănașul Hogea, un flăcău oacheș și mărunțel de stat, da’ cu ochi negri și iuți ca focul. Umblând el de colo-colo și tot îngânând un cântecel în mustață, în care vreme nu slăbea, bineînțăles, din ochi drumurile și împrejurimile aflate în stăpânirea celuia în pâinea căruia trăia, băgă de seamă un nor de praf care se vălătucea pe prăvălișul dealului din față, ce pogora dinspre pădure și se afla la vreo trei vrâste de sat. Contenind el pe loc cântecelul și boldind mai cu luare-aminte ochii asupra acelui nor de praf, zări un pâlc de călăreți armați coborând fără grabă, unul după altul, pe drumeagul ce șerpuia sub prăvăliș. Zicându-și mai întâi, că poate să fie o poteră, că după numărătoarea lui nu ieșeau mai mult de douăzeci de călăreți, iar depărtarea era destul de mare ca să-i vază cum trebuie, omul mai stătu câteva clipe cu gâtul repezit înainte și clipind mărunt din ochi, dar dintr-o dată se mișcă într-o parte și

[38] Rufos – care este îmbrăcat în zdrențe; zdrențăros; terfos (îmbrăcat în terfe; cu haine rupte); flenduros.

prinse a bate cu repeziciune clopotul agățat de o stinghie a cerdacului.

— Ce s-o-ntâmplat?! strigă Hamza, năvălind din odaia arnăuților, cu câțiva oameni după el și răsucind gâtul către străjer.

— Văz un pâlc de călăreți venind către sat! dete strigare acesta.

— Ce fel de călăreți?

— Nu poci ști, ca-s încă departe! Da’ se pare că nu-s poterași! …

— Stai că vin și eu numaidecât sus! tună Hamza, năpustindu-se spre scară. Însă înainte de a ajunge la ea, se întoarse către cei din pragul odăii, strigându-le: Puneți mâna pe arme și așteptați poruncile mele!

În afară de urechile arnăuților și ale slujitorimii ogrăzii, aceste vorbe strigate de vajnicii apărători ai conacului fură într-aceeași clipă auzite și de urechile cele subțiri ale boierilor, aflați în cerdacul cel mare. Auzindu-le, acele urechi subțiri se ciuliră, iară mâinile care taman duceau la gură felegenele aburinde statură locului…

— Văleu! făcu Neghinuță, căscând ochii la gazdă și sărind în picioare.

— Văleu! făcu gazda, căscând la rându-i ochii la Neghinuță și sărind și ea în picioare.

— El îi? întrebă Neghinuță.

— Șăzi binișor, cercă a-l liniști și a se liniști gazda, om vede numaidecât.

Și chiar că numaidecât se auzi tropot de ciubote pe scară, după care apăru obrazul ca de hulpe al vătafului Ionuț, cu ochii cât ditai cepele.

— Boierule, slobozi el din afundul bojocilor, o ceată de codreni armați, cam vreo douăzeci la număr, se îndreaptă într-acoace!

Cei doi din cerdac scăpărară ochii unul la altul, apoi Negrilă îngână:

— Co-dreni îs, ați văzut bine? N-o fi cumva o poteră?

— Nu este poteră! După arme și straie se vede… În fruntea pâlcului vine unul pe harmăsar alb.

— El îi, frate Negrilă! își subție glasul Neghinuță. Se vede că a amirosit toată punerea noastră la cale și vine să ne ceară socoteală! Ne omoară pe amândoi…

— Asta om mai vede, se sumeți gazda, că avem și noi cele de trebuință pentru a-i face să scapere din călcâie! Apoi, întorcându-se spre vătaf: Oamenii îs gata?

— Gata sunt, boierule!

— Rânduiește oamenii pe ziduri și nu lași picior de lotru să pătrunză în curte! Ai înțăles?

— Am înțăles, boierule!

— Sunteți de două ori mai mulți decât ei și trebuie să-i răzbiți chiar de-a fi să vă bateți până la ultimul om, că de asta vă hrănesc eu la curtea me! Dacă mântuiți iarba de pușcă și plumbii, puneți mâna pe palã! Se aude?! Apoi tragi o fugă până la biserică și-i spui lui popa Timofte să contenească numaidecât slujba, iară oamenilor să vină într-un suflet la conac, că suntem în mare primejdie.

— Le-oi spune!

•

Popa Timofte, duhovnicul satului, nu numai că era tare mărunțel și tare bătrân, da’ mai era uneori și tare de ureche, vorbele ajungând cu mare greutate la înțelegerea sfinției sale, și numai atunci când voia el și când vorbele erau slobozite cu răcnet de cel care cerca să se facă auzit și cu oarecari adausuri lămuritoare din partea obrazului și a mâinilor. Că la drept vorbind, popei Timofte urechile nu-i prea erau de mare trebuință. Slujind el într-aist sfânt lăcaș vreo cincizeci de înălțări până acuma, s-o înălțat îndeajuns și el, popa Timofte, la înțelegerea celor lumești, care ne învață pe drept cum că uneori îi mult mai bine să fii tare de ureche la câte se întâmplă în aiasta păcătoasă petrecere a noastră prin lume. Iaca, și acuma, cetind el din știuta leturghie în fața dreptcredincioșilor săi, numai că năvălește pe ușă dumnealui vătaf Ionuț și vine năpustit asupra altarului și a sfinției sale, zicând:

— Părinte, contenește slujba și sloboade-i pe oameni, că vin lotrii asupra conacului și boierului nostru!

— Ha?... N-aud! face popa Timofte.

— Vin lotrii asupra conacului! Contenește slujba, părinte, și sloboade-i pe oameni!

Părintele Timofte rotește ochii a nedumerire asupra dreptcredincioșilor, înălțând din umeri și cătând parcă răspunsul în ochii lor. Da’ oamenii parcă nu dau semne de spaimă și nerăbdare de a se duce. Plecându-și frunțile dintr-o dată până la

pământ, ei rămân neclintiți, dându-și coate cu stânga, iar dreapta înălțând-o în numele Tatălui, al Fiului și al Duhului sfânt, de parcă câtu-i aminul nu s-or urni din această pravoslavnică smerenie, dezlegătoare a tuturor păcatelor și ticăloșiilor omenești. Și iacătă că ochii popii Timofte întâlnesc ochii mamei Safta, chelăreasa, aflată în genunchi chiar în fața altarului, în locul ei dintotdeauna. Iar pe mama Safta, chelăreasa, trebuie spus, popa Timofte o ține în mare cinste, fiindcă din mâinile dumneaei și nu dintr-ale hapsânului în caftan se mai înfruptă și sfinția sa din multele bunătățuri hărăzite de Domnul Dumnezeu înveselirii vieții și trupului nostru cel nemernic. Așa că în ochii dumneaei se umili popa Timofte să caute răspunsul potrivit la așa o neașteptată înfățișare a diavolului în ciubote și cu mustăcioară cârmită în sus la amândouă colțurile gurii. Și răspunsul nu întârzie să vina. Întâlnind ochii părintelui și duhovnicului ei și făcându-i un anume semn dintr-un ochi și dintr-o sprânceană, mama Safta își prăbuși fruntea în pământ și suspină aieste cuvinte:

— Doamne milostive, izbăvește-ne pre noi și pe boierul nostru de urgia lotrilor și făptuitorilor de rele! Doamne, ajută-ne și ne miluiește...

Și numaidecât popa Timofte, simțind dumnezeiasca minune a destupării urechilor dumisale, dete glas de răspuns cu un „Doamne miluiește” tremurat până-n nalturile bagdadiei[39] boltite a sfințitului său lăcaș, la care se alătură pe loc și cu negrăită râvnă glasul de tunet al dascălului și pisărului Ignat, cum și multele glasuri ale smeriților săi poporani.

Văzând aiastă treabă și gândindu-se că mai cu priință i-o fi poate boierului și stăpânului ajutorul celui de sus decât al mișeilor de jos cu inimă de iepure și căutătură de hulpe, vătaful Ionuț prinse a-și mișca ciubotele îndărăt către ușă, făcând cruci și adânci plecăciuni, până când simți pragul sub călcâie. De îndată însă ce-l simți, se răsuci în loc către conac și se puse în galop, știind câtă trebuință are într-asemenea ceas de năpastă de brațul și virtutea lui stăpânul și ocrotitorul tuturor acelora de o sământă și de o lege cu el.

•

Mai mândru ca totdeauna era acuma Andrieș, și asta nu numai fiindcă se visa el haiduc, ci fiindcă era de-adevăratelea, în

[39] Bagdadie – plafon, tavan. Din turcă, BAĞDADI.

straie noi de codrean, armat cu hanger, durdă și două pistoale cu cremene vârâte-n sileaf, abia așteptând să deie ochii cu oricare dintre cei cu pleasna și urechiatul.

Așa, de-a-ncălare, ar fi vrut el să intre și în curtea conacului, să-l vază și dumnealui boier Negrilă, și dumnealui vătaf Ionuț, și dumnealui Hamza, mai-marele peste pâlcul arnăuțesc, și mulți alții dintre cei pe care îi știe el. Așa ar fi vrut Andrieș, numai că se vede treaba că măriile lor nu voiau să-l vază așa, știindu-i pesemne gândurile și gâcind cam pentru ce anume s-a întors el la curte, fiindcă ajungând ei cu pâlcul la vreo două sute de pași de poarta cea mare a conacului, numai că auzi pe loc, dintr-acolo, câteva trosnete de flintă și bâzâitul ca de țânțari al plumbilor trecându-i pe deasupra capului.

— Descălecați! strigă căpitanul, ridicând brațul și întorcându-se spre ai săi.

Codrenii descălecară, adunându-și caii pe o latură a drumului. Descălecă și Andrieș, adăpostind-o tot acolo pe Bălțata.

— Dobre, Andrieș și încă trei oameni să vie la mine! spuse căpitanul, descălecând la rându-i și dând dârlogii unuia dintre haiduci.

Cei cinci se înfățișară numaidecât înaintea-i.

— Dobre, ai să iei oamenii iștia și ai să cazi din stânga ogrăzii asupra arnăuților! Din dreapta are să-i ieie Gâtlan cu alți patru. Eu cu grosul oamenilor om căuta a răzbi spre poarta. Andrieș are să-ți arate cum și pe unde se poate ajunge mai lesne la zid fără ca să vă vadă arnăuții. Ajungând la ei, folosiți arcanele și vă între-ajutorați să ajungeți de partea cealaltă. Nu vă primejduiți fără de folos, iar plumbii să-i folosiți cu chibzuință! O să dați năvală numai atunci când om răzbi noi prin poartă și vă vom da sama șuierând de trei ori. S-o înțăles?

Locul în care ieșiseră ei era din cale-afară de potrivit pentru treaba ce o aveau de făcut. Taman lângă zidul de piatră al conacului creșteau doi nuci înalți, cu crengile trecând pe deasupra lui, în care odată ajunși, erau ca și de partea cealantă. Cât ai bate din palme, Andrieș și Dobre se și aflau călare pe crengile unuia dintre nuci, scrutând cu luare-aminte ograda, care arăta acum ca o adevărată redută: grosul arnăuților se afla rânduit înspre partea porții și a zidului din față, unii cățărați pe poloboace, alții pe scări, chitind asupra pâlcului lui Codrean prin creneluri și prin deschizături anume făcute în canaturile porții, în

vreme ce ceilalți mișunau de colo-colo, cărând iarbă de pușcă și plumbi trăgătorilor. Primii păliră pe arnăuți din spate cei trei haiduci care veniseră împreună cu Andrieș și Dobre și care se aflau acuma cocoțați, ca și ei, pe crengile celuilalt nuc din stânga. Scăpărând durdele lor, doi dintre apărătorii porții se prăvăliră pe spate, scăpând arma din mână. Nici Dobre nu stătu locului. Văzând el că din cerdăcuțul culei se sloboade foc după foc asupra uliței, ridică durda la ochi și îl chiti pe unul din cei doi arnăuți aflați acolo. Numaidecât se auzi, de sus, strigăt de moarte și arnăutul din margine, lăsându-se moale peste zidul împrejmuitor al cerdăcuțului, căzu ca un sac la pământ, în vreme ce soțul său se făcu nevăzut de acolo cât ai bate din palme. Văzând una ca asta și minunându-se peste măsură de meșteșugul lui Dobre și al celorlalți, Andrieș trase și el durda de la umăr, o îndopă cu plumbi, turnă dintr-un săculeț pulbere în tigaie, așa cum i se arătase că trebuie să facă, încredințându-i-se încă din tabără acele arme de foc, și duse durda la umăr. Pe care să-l ieie mai întâi? Hait, iaca și dumnealui Hamza, mai-marele peste pâlcul arnăuțesc, venind legănat, ca o rață, către meterezuri. „Aista-i al meu, își spuse Andrieș, nu-mi scapă el mie!” și chitindu-l îndelung, apăsă pe trăgaci. Arma răbufni scurt, izbindu-l dureros în umăr, da’ Hamza nici că se sinchisi de bufnitură: mergea mai departe, spre meterezuri, cu pasul lui legănat de rață. „Ptiu, luate-ar boala! făcu înciudat Andrieș. Stai că-ți arăt eu ție!” Numai că nici cele două pistoale, scoase pe rând din sileaf și slobozite în matahala cu pas de rață, nu făcură vreo ispravă mai acătării. Văzând el că vrăjmașul nici măcar nu se zdreaptănă la spate de pe urma plumbilor lui și că se face de minune înaintea lui Dobre și a celorlalți haiduci, Andrieș vârî repede mâna în sân. „Cu asta te ard eu la mir, fălosule, ca să mă pomenești tu și pe lumea ceialantă!” scrâșni Andrieș, punând o piatră cât ditai nuca în praștie și ridicând-o în dreptul ochiului. Aici meșteșugul băietanului se dovedi fără greș: pașii ca de rață se poticniră numaidecât, matahala se răsuci în loc cu ochii holbați și, apucându-se de cap cu amândouă mâinile, o rupse de fugă îndărăt, spre odaia arnăuților, răcnind ca din gură de șarpe.

— Bravo, Andrieș! râse Dobre, l-ai muiet pe vrăjmaș. Au rămas deocamdată cu unu mai puțin, și asta e bine…

— Las’ că-i mai altoiesc eu acușica și pe alții, prinse a zâmbi băietanul, măgulit de laudă, și își potrivi numaidecât o altă piatră în praștie.

În vremea asta, atât soții lor din nucul din stânga, cât și oamenii lui Gâtlan aflați pe zidul din dreapta ogrăzii slobozeau cu nemiluita plumbii asupra apărătorilor porții și a zidului din fața. Aceștia, băgând de seamă că rândurile li se împuținează și auzind din spate trosnet de armă, se răsuciră într-acolo. Dumerindu-se după fumuri cam ce se întâmplă și de unde sunt ei loviți, o parte din arnăuți întoarseră armele și lăsând în poartă și pe zid câțiva apărători, porniră asupra noului vrăjmaș, trăgând cu flintele în cei doi nuci și în oamenii lui Gâtlan, aflați pe zid. Numaidecât Andrieș auzi în nucul din stânga pârâit de crengi și văzu două trupuri omenești prăbușindu-se unul după altul în iarbă.

— Dă-te după tulpină, Andrieș! îi strigă Dobre, pitulându-se și el după o creangă mai groasă și armându-și în grabă durda. Vor să ne ieie de-aici ca pe coțofene.

Deși plumbii șuierau pe lângă urechile lui, smulgând frunzele nucului, Andrieș nu simțea, la drept vorbind, pic de spaimă. Toată făptura sa trecea în aceste clipe printr-o mare încordare, presărată de răbufnirile unei bucurii nestăvilite, atunci când pietrele lui își nimereau ținta. „Ia, făcu el, mai să chiuie de bucurie, drept în frunte l-am pălit pe Nastratin, când văzu că arnăutul care tocmai ridicase flinta asupra lui scapă arma și se apucă cu amândouă mâinile de obraz, clătinându-se pe picioare. Așa îți trebuie, câne! Îți mai aduci aminte de pleasna care mi-ai dat-o, de mi-au vâjâit urechile o săptămână după aceea? Stai că-ți mai dau una acușica să te satur!” Dar în clipa aceea dinspre poartă se auzi mare larmă de glasuri și chiote. Simțind pesemne că rândurile apărătorilor ei s-au rărit, căpitanul dete navală cu oamenii, bușind-o cu paturile durdelor și cu bolovani. Canaturile se clătinară, ca îndată după asta să sară în lături, măturându-i din cale și pe cei câțiva arnăuți care se aflau în spatele lor. Tot atunci se auziră trei șuierături ascuțite, la care, în ograda conacului, de pe zidul din dreapta și din crengile nucilor, mai săriră șapte oameni armați, pornind asupra acelora din ogradă. Nici n-apucă Andrieș să se sloboadă bine de pe creanga pe care stătuse tupilat că îl și văzu pe Nastratin prăbușindu-se sub patul durdei lui Dobre. Apoi, în mâna

haiducului cu tâmplele sure scânteie hangerul. Își traseră hangerele și ceilalți.

Andrieș se luă după ei. Plumbii îi șuierau pe deasupra capului. Deodată, dinspre beciul prin dreptul căruia trecea se auzi strigat. Se răsuci într-acolo. Prin ferestruica zăbrelită a ușii, ochii surorii sale, rotunjiți de neliniște și înfrigurare, cătau neclintit la el. Din două sărituri, Andrieș fu lângă ea.

— Radă, să nu fi îngrijurată!… Codruș n-are nicio vină… Am să-ți spun totul mai târziu… Da’ ce cauți tu aici?

O scânteiere de bucurie și nădejde străbătu seninul albastru al acelor ochi. Fata îi striga:

— M-o pus la canon hapsânu’! Unde-i Codruș?

— Se bate la poartă.

— Andrieș, dă-mi drumul de-aici!

Andrieș dădu să tragă zăvorul, dar se răzgândi numaidecât. Zise:

— Mai zăbovește olecuță, Radă, că nu-i de tine aicea! Să mântuim mai întâi cu vrăjmașii și după aceea te-om scoate.

Și spunând asta, îi întoarse spatele, pornind spre conac. Fata prinse a zgâlțâi zăbrelele, țipând:

— Dă-mi drumul de-aici, n-auzi?!

Dar Andrieș n-avea urechi s-o audă.

În poartă, oțelele pâlcului lui Codrean și cele ale arnăuților prinseră glas, deși trosnetele armelor de foc nu conteniseră încă. Loviți de plumbi, doi oameni din spatele căpitanului mușcară țărâna. Numaidecât Andrieș se uită cu luare-aminte din care anume parte vin plumbii. Ei veneau dinspre cerdacul cel mare al conacului, deasupra căruia se risipeau clăbuci albi de fum. Și iată că de după acei clăbuci de fum se arătă o țeastă cheloasă și niște sprâncene cât măturoaiele, plecate asupra unei țevi de armă, care țeavă, după cum i se păru dintr-o fulgerare de gând lui Andrieș, era țintită asupra căpitanului ce se încăierase în acea clipă cu doi arnăuți și venea cu spatele spre cerdac. Fulgerarea asta de gând fu urmată numaidecât de scapărul mâinilor lui Andrieș, ducând praștia la ochi. Și iată că țeava armei nu mai apucă să sloboadă plumbul ucigaș. Izbit în mâna în care ținea arma, boierul trase o sudalmă strașnică, scăpând pistolul peste cerdac. Dar lângă el se mai aflau încă doi trăgători cu pistolul: se afla acolo dumnealui vătaf Ionuț, al cărui obraz de hulpe Andrieș îl recunoscu numaidecât și încă unul cu

cealma, mai subțiratic la chip, pe care nu-l văzuse niciodată. Bineînțeles că Andrieș nu stătu prea mult la cumpănă cui să-i arate precădere, că nici timp nu avea pentru asta. Vârând mâna în sân și alegând cea mai mașcată[40] piatră, el o potrivi cu repeziciune în praștie, și numai atunci când văzu că cel cu obrazul de hulpe cască ochii, gata să-i deie peste cap, și când auzi cumplita strigare, ca la slobozirea duhului: „Văleu, văleu!” întoarse arma asupra celuia cu cealma. Loviți din trei părți și având mare pustiire în rândurile lor, dar mai cu osebire rămânând fără căpetenie, care în vremea asta, adăpostită în odaia arnăuților, își oblojea cu amare tânguiri rana de la cap, arnăuții prinseră a da înapoi în fața codrenilor, bulucindu-se către heiuri. Împresurându-i și nedându-le răgaz să răsufle, aceștia cătau cu tot dinadinsul să-i facă să se deie prinși, ceea ce și reușeau în mare măsură. Văzându-i că au azvârlit arma, codrenii îi împingeau cu hangerele, unul câte unul, într-un hambar gol, trăgând zăvorul după fiecare din ei. La ușă puseră doi oameni de strajă.

În scurtă vreme, clinchetul oțelelor conteni în toată ograda.

(*va urma*)

[40] Mașcat – mare.